

4. Zashkil'nyak L., Krykun M. Istorija Pol'shhi vid najdavnishyh chasiv do nashyh dniv / L. Zashkil'nyak, M. Krykun. – L., 2002. – 752 s. + 8 kol. map.

5. Pelenski J. Inkorporacijaukrajinskichziemdawnej Rzeczypospolitejdo Korony w 1569 roku. Ideologia i korzysci–probanowegospojrzenia // Przegląd Historyczny. –1974. – T.LXV. – Z.2. – S.243–260.

6. Bhszczyk G. Litwanaprzelomiesredniowiecza i nowozytnosci 1492–1569. –Poznan, 2002.

7. Jakovenko N. M. Narys istorii' seredn'ovichnoi' ta rann'omodernoi' Ukrai'ny / N. M. Jakovenko // Vyd.2, dop. – K., 2005. – 584 s.

8. Korol' V. Ju. Istorija Ukrai'ny. Navchal'nyj posibnyk / V. Ju. Korol'. – K., 2005. – 496 s.

9. Bojko O. D. Istorija Ukrai'ny. Navchal'nyj posibnyk / O. D. Bojko. – K., 2006. – 607 s.

10. Goncharuk P. S. Istorija Ukrai'ny z najdavnishyh chasiv do pochatku XX stolittja / P. S. Goncharuk. – K., 2005. – 528 s.

11. Jakovenko N. Ukrai'ns'ka shljahta z kincja XIV do seredy XV st. / N. Jakovenko // Ukrai'ns'kyj naukovyj in-t Garvards'kogo un-tu, Instytut krytyky. – Vyd. 2–ge, peregljanute i vypr. – K.: Krytyka, 2008. – 470 s.: il.

12. Mel'nychuk I. A. Stanovlennja i rozvytok ukrai'ns'koj politychnoi' elity (IX – seredyna XVII st.) / I. A. Mel'nychuk. – Zhytomyr: Vyd-vo «Ruta», 2014. – 388 s.

13. Augustyniak U. Historia Polski. 1572–1795. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2008. – 1003 s.

14. Bardach J. Od aktu w Krewie do zarzuczenia wzajemnego Obojga Narodow (1385–1791) // Unialubelskai tradycjeintegraryjne w Europiesrodkowo-wschodniej. – Lublin, 1999. – S.31–32.

*Sinitskiy A. Ts., Ph.D., assistant professor of social sciences
Zhytomyr National Agro ecological University
(Ukraine, Zhytomyr), sinitskiy18@gmail.com*

The impact of the Union of Lublin of 1569 on the incorporation of Ukrainian princely noble elite by the political system of Poland (Historiographical approaches)

The problem of the attitude of the Ukrainian gentry of Volhynia, Kiev region, Bratslav and Podlasie to the political and legal measures of the Crown of Poland for its incorporation into the Polish political field is investigated.

The article we have defined to briefly review progress of civilization that has brought to the Ukrainian Union of Lublin land and our vision of the consequences of these changes in the environment of the domestic political elite.

Used: historiographical approach; comparative, descriptive and analytical methods using historiographical sources and archival materials.

Attention is focused on several approaches of Polish and Russian historical science to the evaluation of the consequences of the Lublin Union of 1569; And also that the problem of an objective assessment of these consequences for the future fate of Ukraine remains controversial.

The reasons for the generally positive attitude of the Ukrainian political elite towards the processes of rapid assimilation with the elites of Poland are characterized. The steps taken by the Polish authorities to provide Uniate and incorporate processes in Ukraine attractive to the local elite are shown: the equation of rights with the Polish nobility, the preservation of privileges and national characteristics.

Conclusions are drawn regarding the historical consequences of the unhist processes and the need for further work by Ukrainian and Polish historians in developing a common position on this issue.

Keywords: Gentry, Ukrainian rulers Commonwealth, incorporation, assimilation, colonization.

***

УДК 94:341.123(415)«1950/1969»

Нагнибіда О. О.,

аспірантка кафедри всесвітньої історії Факультету історичної освіти, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), olya.nagnibeda@mail.ru

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ПРІОРИТЕТИ ДІЯЛЬНОСТІ ІРЛАНДСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В ООН (1950–1960–ті рр.)

Розглянуто основні напрями та пріоритети діяльності Ірландської Республіки в ООН протягом 1950–1960-х років та її роль у вирішенні міжнародних конфліктів інструментами Статуту ООН. Мета дослідження полягає у ґрунтовному аналізі позиції Ірландії в ООН щодо близькосхідного врегулювання (з 1948 р.), суецької кризи (1956 р.), тибетського питання

(1959–1967 рр.), корейської проблеми (1961 р.), конголезької кризи (1960–1965 рр.). Для досягнення поставленої мети було проаналізовано ряд документів, наукових статей, а також монографії представників різних історіографічних шкіл. У висновку можна підкреслити, що головними аспектами діяльності Ірландії в ООН було посередництво та підтримка малих незалежних держав в умовах агресії та територіальної експансії великими геополітичними гравцями, таким чином просуваючи власну національну ідентичність.

Ключові слова: Ірландія, ООН, конфлікт, криза, холодна війна, нейтралітет, зовнішні відносини.

Формування незалежної позиції Ірландської Республіки щодо головних проблем міжнародної політики та багатостороннього співробітництва було результатом узгодження низки внутрішніх та зовнішніх чинників. З кінця 1930-х рр. уряд правлячої партії Фіанна Фойл дотримувався політики нейтралітету. Водночас нейтральний статус країни не заперечував активну діяльність Ірландії в ООН. Ірландська дипломатія приймала активну участь у дебатах з близькосхідного врегулювання (з 1948 р.), суецької кризи (1956 р.), тибетського питання (1959–1967 рр.), корейської проблеми (1961 р.), конголезької кризи (1960–1965 рр.) та ядерного роззброєння.

Хоча роль нейтральних та позаблокових країн у системі міжнародних відносин зазвичай применшується, їх діяльність у міжнародних організаціях може суттєво впливати на прийняття рішень. Яскравим прикладом активної міжнародної позиції була діяльність ірландських представників в ООН в 1950–1960-х рр. Недостатня увага, що приділялася цій проблемі, актуалізує дослідження основних напрямів діяльності Ірландії в рамках ООН, її впливу та результативності. Автор статті ставить за мету вирішення низки дослідницьких завдань, які стосуються аналізу пріоритетів ірландської дипломатії в ООН в середині ХХ ст., визначення позиції Ірландії щодо проблем регіональних конфліктів та оцінки впливу ірландської дипломатії на формування рішень органів ООН.

Діяльність Ірландії в ООН розглядалася в працях Г. Фіцджеральда [10] та С. Келлі [12]. В російській історіографії позиція Ірландії в ООН була частково представлена в працях О. Полякової [7] та М. Стрежньової [8]. В роботах українських істориків питання вступу Ірландії до ООН та політики ірландського нейтралітету в період «холодної війни» майже не висвітлювалися. Серед праць загального характеру, присвячених ірландській проблемі, доцільно відзначити монографію Е. Кучменко [3], присвячену проблемі конфлікту в Ольстері.

Уряд Ірландії висловився на користь принципу нейтралітету з урахуванням неефективності механізму колективної безпеки Ліги Націй, зокрема фактичного провалу санкцій проти Італії в зв'язку з агресією проти Ефіопії в 1936 р. [8, с. 221–225]. Прем'єр-міністр Ірландії І. де Валера, який був ініціатором політики нейтралітету, обґрунтовував цей вибір тим, що оскільки колективні дії не можуть захистити невеликі молоді держави, вони змушені оборонятися й захищати себе власними силами. Відтак, у міжнародних конфліктах їм потрібно залишатися нейтральними [8, с. 115].

Засади політики нейтралітету визначаються міжнародним правом як добровільне прийняття державою відповідно до міжнародних договорів або в односторонньому порядку зобов'язання дотримуватися цього статусу, тобто не вступати у воєнні союзи та не допускати на своїй території присутності іноземних

держав у мирний і воєнний час [4, с. 18]. Ірландія проголосила нейтралітет в 1938 р. після повернення Великою Британією під її контроль морських портів, розташованих на території республіки. 2 вересня 1939 р. І. де Валера підтвердив нейтралітет Ірландії в Другій світовій війні, що потребувало розробки відповідної стратегії його забезпечення.

Під час війни Ірландія зазнавала економічного та дипломатичного тиску з боку США і Великої Британії, які вимагали надання їм права користуватися портами на західному узбережжі країни [8, с. 41–45]. Водночас ірландський уряд стикався з внутрішніми загрозами, пов'язаними з перешкодженням терористичній кампанії ІРА проти Великої Британії. В цей час ірландський нейтралітет вважався насамперед засобом «утримувати дистанцію» від британського сусіда. Ірландські політики визначали цю політику як «військовий нейтралітет», який є односторонньо проголошеним та обов'язковим для виконання кожним новим урядом [8, с. 14]. Цей статус не був закріплений жодною міжнародною угодою. Акцент на слові «військовий» означав, що в політичній і економічній сфері країна не є абсолютною нейтральною.

Після Другої світової війни ірландський зовнішньополітичний курс зберігав ознаки військового нейтралітету. Проте водночас ірландські політики прагнули до зближення з країнами Заходу, що було зумовлено економічними інтересами. В цьому контексті членство Ірландії в ООН мало сприяти розширенню зовнішніх зв'язків та просуванню власного бачення міжнародних проблем з урахуванням національної ідентичності [16, с. 23–24].

До 1955 р. вступ Ірландії до ООН був заблокований через проголошену під час Другої світової війни позицію нейтралітету. СРСР відхилив заяву президента Ірландії Де Валери про вступ до ООН, пославшись на висловлені ним співчуття німецькому послу з приводу смерті А. Гітлера в 1945 р. [6].

Вступ Ірландії до ООН став результатом пакетних домовленостей між постійними членами Ради Безпеки щодо прийняття до організації групи країн, які мали представляти обидва блоки. Ірландія та ще 15 країн стали членами ООН в 1955 р., а з 1958 р. ірландські військовослужбовці почали долучатися до миротворчих місій.

Фундатором ірландської зовнішньополітичної концепції 1950–60-х рр. був Френк Айкен, міністр закордонних справ у 1951–1954 та 1957–1969 рр. Ф. Айкен представляв ліберальне крило ірландських політиків, схильних поступатися принципами нейтралітету заради вирішення нагальних питань.

В рамках ООН Ірландія намагалася забезпечити свій статус «надійного міжнародного партнера». Окрім Ольстерської проблеми, до пріоритетних напрямків діяльності її дипломатії входили питання роззброєння, деколонізації та забезпечення миру. При обговоренні проблематики міжнародних конфліктів Ірландія претендувала на роль медіатора або проміжної ланки між представниками полярних підходів [18, с. 40–41].

Восени 1956 р. в результаті ізраїльсько-єгипетського конфлікту та англо-французької окупації зони Суецького каналу виникла гостра міжнародна криза. США засудили англо-французьку інтервенцію до Єгипту, розцінивши її як неоколоніальний акт. Надії на мирне

вирішення питання поклалися в першу чергу на тверду реакцію ООН.

Термінове засідання Ради Безпеки ООН було скликано 1 листопада 1956 р. Постійний представник Ірландії в ООН Ф. Боланд та уряд Ірландії інтенсивно обмінювалися телеграмами з цього питання. Міністр закордонних справ і торгівлі Л. Косгрейв підкреслював, що «маленька країна, як наша, може існувати тільки тоді, коли дотримуються міжнародні зобов'язання дотримання мирного врегулювання конфлікту» [11]. Тому Ірландія засудила дії Ізраїлю, Великої Британії та Франції, які застосували силу й порушили Статут ООН. Косгрейв вважав, що Ірландія зобов'язана миттєво реагувати на порушення Статуту, «коли інші країни, навіть ті, з якими у нас склалася тісна зв'язки, вдаються до війни як інструменту політики».

2 листопада 1956 р. на позачерговій сесії Генеральної Асамблеї ООН було прийнято резолюцію із закликом до негайного припинення вогню в Єгипті. Наступного ж дня країни-члени ООН проголосували за створення сил ООН по спостереженню за припиненням бойових дій. Ірландія підтримувала обидві ініціативи.

Зіткнувшись із зростанням міжнародного засудження, в тому числі від своїх найближчих союзників, Велика Британія та Франція вивели свої війська. В процесі нормалізації ситуації був задіяний новостворений орган – Надзвичайні збройні сили ООН (UNEF). З цього часу участь в «операціях зі збереження миру» стала одним з головних напрямів діяльності Ірландії в ООН [11].

Під час обговорення близькосхідної проблеми на 12-й сесії Генеральної Асамблеї ООН (1957 р.) ірландська делегація займала позицію нейтральної держави й виступала посередником між супротивниками в «холодній війні». На засіданні ірландського парламенту Ф. Айкен наголошував, що незважаючи на «потепління» внаслідок врегулювання суецької кризи 1956 р., Близький Схід залишається зоною протистояння між суперблоками за нові сфери впливу. Він закликав наддержави припинити своє дипломатичне суперництво в регіоні, оскільки вони відповідальні за ескалацію напруженості, розпалювання конфліктів та громадянських війн. Ф. Айкен виступав за створення комісії ООН зі сприяння зближенню країн регіону та політико-економічного розвитку Близького Сходу [18]. Ізраїль і арабські країни сприймали цю пропозицію позитивно, проте вона викликала заперечення з боку західних держав.

У липні 1958 р. напруга на Близькому Сході зросла внаслідок державного перевороту в Іраку, де антизахідні кола повалили династію Хашимітів. Ірак відіграв роль центральної ланки в Багдадському пакті, створеному заради стримування комуністичного впливу в регіоні. У відповідь на цей переворот, США і Велика Британія направили свої війська до Лівану та Йорданії. На вимогу першого секретаря ЦК КПРС М. Хрущова 13 серпня 1958 р. з метою обговорення дій США та Великої Британії була скликана позачергова сесія Генеральної Асамблеї. При цьому США прагнули використати ООН для морального схвалення англо-американської інтервенції. На противагу цьому, блок соціалістичних країн, заручившись підтримкою частини арабських та африканських країн, закликав до засудження дій Великої Британії та США.

Ірландська делегація була переконана, що в умовах «холодної війни» нейтральні та позаблокові країни повинні виконувати функцію посередників між поляризованими позиціями ворогуючих блоків для досягнення компромісу [15, с. 192]. 14 серпня 1958 р. на засіданні спеціальної ГА сесії ООН Ф. Айкен закликав до вирішення основних проблем, від яких потерпав Близький Схід, обійшовши увагою безпосередню причину скликання сесії – присутність іноземних військ в Лівані та Йорданії.

Ф. Айкен висловлювався за збереження в регіоні статус-кво та визнання держави Ізраїль. Ця умова була визначальним критерієм позиції Заходу щодо становища на Близькому Сході та, як зазначив один з членів делегації Ірландії в ООН, виглядала як «вкрай провокаційна, оскільки жодна арабська держава досі не визнала Ізраїль» [12, с. 152]. Більшість пропозицій Ф. Айкена була спрямована на створення необхідних умов для підписання пактів про ненапад між Ізраїлем і його арабськими сусідами та гарантування вільного доступу до ресурсів регіону. Один із пунктів рекомендував надати доступ Ізраїлю до Суецького каналу, нафтопроводів та запасів нафти, які були перекриті арабськими державами. Постійний представник Ірландії в ООН Ф. Боланд намагався відмовити Айкена від цього пункту, наголошуючи, що жодний уряд арабських країн не піде на такі поступки, а Ірландію будуть асоціювати з ворогами арабського світу [14, с. 70]. Підсумкова резолюція позачергової сесії ГА ООН щодо Близького Сходу знівелювала більшість пропозицій Ф. Айкена. Резолюція була прийнята одногосно, і у вересні 1958 р. британські та американські війська були виведені з регіону [17]. Однак низка гуманітарних аспектів, запропонованих ірландським міністром, отримала широку підтримку. Зокрема це стосувалося інтернаціоналізації світових святинь, створення фонду ООН для економічного розвитку регіону Близького Сходу та нерозповсюдження на території регіону ядерної зброї. Водночас слід зазначити, що розв'язання проблеми біженців, яку Ф. Айкен пропонував вирішити через їх переселення та репатріацію, було відхилено Лігою арабських держав [12, с. 155].

Ірландська делегація залишилася розчарованою результатами сесії, оскільки було досягнуто лише тимчасове врегулювання, яке не гарантувало визнання Ізраїлю, що, на переконання Ф. Айкена, було основною причиною регіональної напруженості [14, с. 156–158]. Зусилля ірландських представників у Нью-Йорку знову підтвердили, що в рамках ООН позиція нейтралітету Ірландії сприяє розрядці та пом'якшенню міжнародної напруженості. Водночас Ф. Айкен виступав на захист малих народів, проблеми яких були близькі до ірландського питання.

Інша знакова проблема, яка привертала увагу ООН з кінця 1950-х рр., стосувалася становища в Тибеті. Позиція Ірландії характеризувалась різкою критикою політики комуністичної влади Китаю. Тибетське повстання 1959 р. і втеча Далай-лами до Індії стали приводом для розгляду цього питання на Генеральній Асамблеї ООН. 12 квітня 1959 р. Ф. Айкен виступив з промовою на з'їзді Фіанна Фойл в Дандолку, в якій різко засудив придушення Тибетського повстання комуністичним Китаєм. Він висловив занепокоєння

долею малих народів в усьому світі, виступаючи від імені як європейських нейтральних країн, так і позаблокових країн Азії, які побоювалися висловити своє занепокоєння в зв'язку з їх географічною уразливістю по відношенню до комуністичного Китаю [14, с. 174–175].

Ірландія виступила ініціатором розгляду Тибетського питання на засіданні Генеральної Асамблеї 28 вересня 1959 р. Як наслідок, було прийнято рішення, що втручання ООН буде обмежуватися питаннями дотримання Пекіном прав людини і тибетського суверенітету. 7 жовтня Ф. Айкен виступив за внесення тибетського питання до порядку денного сесії. При цьому йому довелося відповідати закиди радянської делегації, яка звинувачувала його в підтримці позиції США. Посилаючись на те, що позиція Ірландії в ООН була мотивована перш за все повагою до Статуту ООН, а не політикою «холодної війни», Айкен стверджував, що обов'язок малих народів, таких як Ірландія, полягає в тому, аби ставати на захист інших невеликих держав. Айкен стверджував, що ООН несе відповідальність за вирішення питань про порушення прав людини незалежно від того, чи був порушник членом організації. Виступ ірландського міністра був переконливим і сприяв внесенню тибетського питання до порядку денного Генеральної Асамблеї. 20 жовтня Ф. Айкен підтримав проект резолюції з цього питання, запропонований Малайєю, і закликав до мирних переговорів між комуністичним Китаєм та Далай-ламою [13]. Також акцентувалося питання про надання Тибету права на самовизначення.

У 1960 р. Далай-лама звернувся до Ф. Айкена з проханням про підготовку Ірландією ще одного проекту резолюції із тибетського питання. Далай-лама посилався на прес-конференцію Міжнародної комісії юристів, яка засвідчила акти геноциду в Тибеті, а також підтвердила автономний статус цього державного утворення на час інтервенції з боку комуністичного Китаю. В якості співавтора Ірландія приєдналася до проекту резолюції Малайї, Таїланду і Сальвадору, яка стосувалася порушення прав людини з боку комуністичної влади Китаю.

У травні 1961 р. Далай-лама звернувся до прем'єр-міністра Ірландії Ш. Лемасса з проханням підняти тибетське питання на черговій сесії ГА ООН. Лемасс відповів, що Ірландія, перш за все, буде керуватись ймовірністю успіху проекту резолюції і, отже, він не може ініціювати включення пунктів про право Тибету на самовизначення. Проте 19 грудня 1961 р. у відповідь на звернення від Далай-лами, Айкен виступив з тибетського питання на пленарному засіданні ГА ООН. Він висловив упевненість у тому, що пункти «Декларації про надання незалежності колоніальним країнам і народам», яку було ухвалено Асамблеєю 14 грудня 1960 р., можуть бути застосовані й до Тибету та закликав комуністичний Китай почати переговори. Відповідні пункти дістали відображення в ухваленій резолюції.

Підтримка Ф. Айкеном Тибету була обумовлена різними мотиваціями. З точки зору інтересів Ірландії, проблема Тибету уособлювала захист прав малих народів у світі, де інтереси наддержав визначають характер міжнародних відносин. У той же час

ірландська політика щодо Тибету, з одного боку, не суперечила принципам нейтралітету, з іншого – сприяла покращенню відносин з Заходом зіпсованих тим же нейтралітетом.

Необхідно відзначити, що ООН тричі (в 1959 р., 1961 р. та 1965 р.) приймала резолюції щодо Тибету, в яких вона закликала припинити дії, що призводять до порушення фундаментальних прав і свобод тибетського народу, включаючи право на самовизначення. Резолюція ГА ООН 1723 від 20 грудня 1961 р. підтвердила право тибетського народу на самовизначення. В ній відзначалося, що ГА ООН закликає до припинення практики, яка «позбавляє тибетський народ його основних прав людини і свобод, включаючи право на самовизначення» [5, с. 81].

Принципова позиція Ірландії проявилася і при обговоренні корейського питання. В ході дебатів з цієї теми в середині грудня 1961 р. спричинили дискусію про представництво Китаю. Радянський блок вимагав участі Північної Кореї в дебатах, на противагу Південній Кореї, яку підтримували США. Вашингтон відповів з незмінною пропозицією виключити Північну Корею на тій підставі, що Пхеньян відмовився визнавати повноваження ООН у вирішенні конфлікту на півострові. Греція і Таїланд запропонували поправку до монгольського проекту резолюції, в якій радянський блок закликав обидві сторони до діалогу. Пропозиція Греції і Таїланду передбачала запрошення Північної Кореї до дебатів, якщо остання визнає повноваження ООН. США підтримали поправку Греції та Таїланду. При ухваленні резолюції Ірландія підтримала цю поправку разом з країнами Західної Європи і США та протидії з боку країн комуністичного блоку.

Коли Пхеньян відмовився визнати повноваження ООН в обговоренні корейського питання, США внесли пропозицію, спрямовану на відсторонення представників Північної Кореї від участі в дискусії. Резолюцію було ухвалено за діаметрально протилежних позицій супротивників «холодної війни». В цьому питанні Ірландія підтримувала позицію США, включно з голосуванням за резолюцію, яка схвалювала створення об'єднаної Кореї зі спільним представницьким урядом та в висловлювала підтримку Комісії ООН з об'єднання та відновлення Кореї. Ірландія підтримала цю резолюцію як у Першому комітеті, так і на пленарному засіданні. Мобілізація голосів нейтральних країн вважалася важливою, оскільки країни Заходу прагнули узаконити присутність ООН на Корейському півострові, тоді як комуністичні країни прагнули усунути ООН, чие втручання, на їх думку, було незаконним. Ірландська політика щодо Кореї в цілому визначалася обставинами «холодної війни» та засудженням комунізму, що було загальною властивою для країн з сильними католицькими традиціями [12].

Важливий напрямок діяльності ірландської делегації в ООН був пов'язаний з підтримкою права африканських країн на самовизначення та засудженням апартеїду в Південній Африці. Найбільш активну позицію представники Ірландії виявляли в контексті вирішення конголезької кризи.

В липні 1960 р. бельгійський уряд, скориставшись безладом у Конго, висадив в Леопольдвілі та Елізабетвілі військовий контингент. В цей час М. Чомбе,

якого підтримував уряд Бельгії, оголосив про відділення найбагатшої провінції Конго – Катанги. В інших конголезьких провінціях посилювалися сепаратистські рухи. За пропозицією США, конголезьке керівництво звернулося до Ради Безпеки ООН. 15 липня 1960 р. було прийнято резолюцію про направлення до республіки міжнародного контингенту чисельністю 20 тис. осіб, наданих 27 країнами, включаючи Ірландію. Міжнародна місія мала на меті відновлення порядку у великих містах країни. Згодом, їхні обов'язки поповнилися заходами по боротьбі з сепаратистами, відповідно до «Плану по відновленню Конго», схваленого ООН в лютому 1961 р. У вересні 1961 р., грудні 1962 та січні 1963 рр. силами ООН було проведено наступальні операції проти сепаратистів, в результаті чого було повалено режим Чомбе в Катанзі. В цій провінції було призначено спеціального представника ООН, яким став відомий ірландський суспільний та політичний діяч К. К. О'Брайєн.

Під час визволення від сепаратистів міста Жадовіль, ірландський загін сил ООН потрапив у засідку, але чинив опір 6 днів та знищив понад 300 найманців, однак потім потрапив у полон. Ніхто із учасників не був нагороджений за участь у визволенні міста, і лише в 2016 р. діяльність миротворчої роти була відзначена президентом Ірландії. З 1960 по 1964 рр. в Конго перебували понад 6 тисяч ірландських миротворців, з яких 26 загинули [9].

В роки «холодної війни» ірландські представники в ООН сприяли дотриманню міжнародного права та зниженню глобальної напруженості. Айкен запропонував ідею створення «областей права», яка передбачала послаблення напруженості в «гарячих точках», які протистояння в яких загострювало загрозу ядерної війни. Одним із наслідків втілення цього плану став Договір про нерозповсюдження ядерної зброї, який був підписаний у Москві в 1968 р. [8].

Окрім сприяння вирішенню конфліктних міжнародних проблем, ірландські уряди намагалися надати міжнародного резонансу проблемі Північної Ірландії, де з 1968 р. спостерігалось розгортання руху за громадянські та політичні права. Відсутність поступок з боку місцевих органів влади та британського уряду призвели до загострення збройного протистояння між ІРА, з одного боку, та британськими спеціальними силами – з другого. Погіршення ситуації в Ольстері сколихнуло громадську думку Ірландської Республіки, уряд якої не міг залишатися осторонь.

У зверненні до нації 13 серпня 1969 р. прем'єр-міністр Ірландії Дж. Лінч звернувся до ООН з вимогою врегулювати конфлікт у Північній Ірландії. Міністр закордонних справ Ірландії звернувся до ООН з проханням направити міжнародні миротворчі сили для врегулювання ситуації в Північній Ірландії, що мала статус самоврядної провінції Об'єднаного Королівства. Однак ці звернення виявилися безрезультатними, оскільки розгляд цього питання блокувався британськими представниками [13, с. 218]. Допомагаючи іншим малим державам у вирішенні їхніх національних питань та конфліктних проблем у рамках ООН, на тому етапі ірландські дипломати не змогли використати потенціал міжнародних організацій для сприяння вирішенню проблеми Ольстера.

Проведене дослідження дозволяє визначити основні пріоритети та специфіку позиції Ірландії в ООН:

– Участь в роботі ООН дала країні можливість долучитися до вирішення важливих міжнародних проблем, що вимагало розробки зовнішньополітичної концепції та уточнення позиції щодо низки конфліктних проблем періоду 1950–1960-х рр.

– Нейтральний статус країни передбачав дотримання асиметричного позиціонування стосовно підходів основних країн-суперниць часів «холодної війни». В дебатах щодо проблем локальних і регіональних конфліктів ірландська дипломатія прагнула дотримуватися незалежної оцінки ситуації, включаючи заперечення одностороннього використання сили.

– В контексті політичних оцінок Ірландія частіше підтримувала позицію країн Заходу, хоча й сприяла пом'якшенню її конфронтаційних акцентів у відносинах з СРСР. Таку позицію можна характеризувати як «різновіддаленість» від основних центрів сили.

– Важливим пріоритетом діяльності Ірландії в ООН була підтримка миротворчих операцій задля врегулювання внутрішніх і міжнародних конфліктів. Позиція Ірландії полягала в запереченні перспектив розв'язання конфліктів на Близькому Сході, у Тибеті, Конго та ін. військовим шляхом.

– Участь Ірландії в ООН включаючи підтримку нерозповсюдження ядерної зброї та заходів, спрямованих на забезпечення міжнародного миру, сприяла підвищенню міжнародного авторитету країни та зміцненню її національної політичної ідентичності.

Список використаних джерел

1. Бараш Ю. Н. Європейський нейтралітет і невизначеність України: [монографія] / Ю. Н. Бараш, О. І. Їжак, Г. І. Мерніков. – Дніпропетровськ: ДФ НІСД, 2002. – 166 с.
2. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_098
3. Кучменко Е. М. Ірландія і ольстерська криза, пошуки шляхів її подолання у другій половині ХХ століття: (Історичний огляд) / Е. М. Кучменко. – Київ, 2000. – 98 с. – (Інститут історії України НАН України).
4. Чекаленко Л. Д. Європейський досвід / Л. Д. Чекаленко // Зовнішні справи. – 2013. – №7. – С.16–19.
5. Генеральна Ассамблея ООН. Резолюції 16-ї сесії. 1723 (XIV) Тибетський вимога / Нью-Йорк, 1962. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/170/22/IMG/NR017022.pdf?OpenElement>
6. Ірландія – СРСР 1917–1980. Історія дипломатических отношеній и сотрудничества / Наша газета, 5 января 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.russianireland.com/index.php/ru/news/news-mainmenu/2014-12-28-16-59-55/9744-irlandiya-sssr-1917-1980-istoriya-diplomaticheskikh-otnoshenij-i-sotrudnichestva>
7. Полякова Е. Ю. Ірландія в ХХ столітті: Курс лекцій / Е. Ю. Полякова. – Москва: ІВІ РАН, 2002. – 86 с.
8. Стрежнева М. І. Нейтралітет во внешнеј политике Ирландии / М. И. Стрежнева // Проблемы международных отношеній и внешнеј политики капиталистических государств. – Москва, 1984. – С.146–157.
9. Ciaran Byrne. The True Story of the Heroic Battle That Inspired the New Netflix Film The Siege of Jadotville // Time. Dublin. July 27, 2016.
10. FitzGerald G. Towards a New Ireland / G. FitzGerald. – Dublin, 1973. – 58 p.
11. Ireland. 60 years at the United Nations [Електронний ресурс] // Royal Irish Academy. – 2015. – Режим доступу: <https://www.dfa.ie/media/dfa/alldfawebsitemedia/aboutus/globalhorizonsyouthinitiative/Ireland-60-Years-at-the-United-Nations.pdf>.
12. Kelly S. Irish Diplomacy at the United Nations, 1945–65 / Kelly. – Dublin: Irish Academic Press, 1998. – 256 p.

13. Keogh D. Jack Lynch: A biography / Dermot Keogh. – Dublin: Gill&Macmillan, 2008. – 629 p.

14. Manathunga C. The Evolution of Irish Disarmament Initiatives at the United Nations, 1957–1961 / Catherine Manathunga // Irish Studies in International Affairs. – 1996. – №7. – P.97–113.

15. O'Brien C. Memoir: my life and themes / Conor Cruise O'Brien. – Poolbeg, 1998. – 460 p.

16. Quirke N. Irish Foreign Policy 1945–55: The Relationship Between Neutrality and Sovereignty in a Changing Domestic and International Environment / Noel Quirke. – Queensland: University of Queensland, 1990. – 322 p.

17. Report on the 3rd Emergency Special Session of the General Assembly, NAI, DT S 16057C.

18. Sharp P. Irish Foreign Policy and the European Community / Paul Sharp. – Dartmouth, 1990. – 253 p.

19. United Nations General Assembly twelfth session official records [Електронний ресурс]. – 1957. – Режим доступу: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/PV.682.

References

1. Barash Ju. N. Jevropejs'kyj nejtralitet i nevyznachenist' Ukraïny: [monografija] / Ju. N. Barash, O. I. I'zhak, G. I. Mernikov. – Dnipropetrovs'k: DF NISD, 2002. – 166 s.
2. Dogovir pro nerozpovsjudzhennja jadernoï' zbroï' [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_098
3. Kuchmenko E. M. Irlandija i ol'sters'ka kryza, poshuky shljahiv i'i' podolannja u drugij polovyni XX stolittja: (Istorychnyj ogljad) / E. M. Kuchmenko. – Kyi'v, 2000. – 98 s. – (Instytut istorii' Ukraïny NAN Ukraïny).
4. Chekalenko L. D. Jevropejs'kyj dosvid / L. D. Chekalenko // Zovnishni spravy. – 2013. – №7. – S.16–19.
5. General'naja Assambleja OON. Rezoljucii 16-j sessii. 1723 (XIV) Tibetskij vopros / N'ju-Jork, 1962. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/170/22/IMG/NR017022.pdf?OpenElement>
6. Irlandija – SSSR 1917–1980. Istorija diplomaticheskikh otnoshenij i sotrudnichestva / Nasha gazeta, 5 janvarja 2017. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.russianireland.com/index.php/ru/news/news-mainmenu/2014-12-28-16-59-55/9744-irlandiya-sssr-1917-1980-istoriya-diplomaticheskikh-otnoshenij-i-sotrudnichestva>
7. Poljakova E. Ju. Irlandija v XX veke: Kurs lekcij / E. Ju. Poljakova. – Moskva: IVI RAN, 2002. – 86 s.
8. Strezhneva M. I. Nejtralitet vo vneshnej politike Irlandii / M. I. Strezhneva // Problemy mezhdunarodnyh otnoshenij i vneshnej politiki kapitalisticheskikh gosudarstv. – Moskva, 1984. – S.146–157.
9. Ciaran Byrne. The True Story of the Heroic Battle That Inspired the New Netflix Film The Siege of Jadotville // Time. Dublin. July 27, 2016.
10. FitzGerald G. Towards a New Ireland / G. FitzGerald. – Dublin, 1973. – 58 p.
11. Ireland. 60 years at the United Nations [Elektronnyj resurs] // Royal Irish Academy. – 2015. – Rezhym dostupu: <https://www.dfa.ie/media/dfa/alldfawebsitemedia/aboutus/globalhorizonsyouthinitiative/Ireland-60-Years-at-the-United-Nations.pdf>.
12. Kelly S. Irish Diplomacy at the United Nations, 1945–65 / Kelly. – Dublin: Irish Academic Press, 1998. – 256 p.
13. Keogh D. Jack Lynch: A biography / Dermot Keogh. – Dublin: Gill&Macmillan, 2008. – 629 p.
14. Manathunga C. The Evolution of Irish Disarmament Initiatives at the United Nations, 1957–1961 / Catherine Manathunga // Irish Studies in International Affairs. – 1996. – №7. – P.97–113.
15. O'Brien C. Memoir: my life and themes / Conor Cruise O'Brien. – Poolbeg, 1998. – 460 p.
16. Quirke N. Irish Foreign Policy 1945–55: The Relationship Between Neutrality and Sovereignty in a Changing Domestic and International Environment / Noel Quirke. – Queensland: University of Queensland, 1990. – 322 p.
17. Report on the 3rd Emergency Special Session of the General Assembly, NAI, DT S 16057C.
18. Sharp P. Irish Foreign Policy and the European Community / Paul Sharp. – Dartmouth, 1990. – 253 p.
19. United Nations General Assembly twelfth session official records [Elektronnyj resurs]. – 1957. – Rezhym dostupu: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/PV.682.

Nagnibeda O. O., graduate student of Department of World History Faculty of History Education, National Pedagogical Drahomanov University (Ukraine, Kyiv), olya.nagnibeda@mail.ru

The main directions and priorities of Ireland's activity in the UN (1950–1960)

This article describes the activity of Ireland Republic as UN member during 1950–1960, it's main directions, priorities and role it played in solving international conflicts. The purpose of this work is to analyze the position of Ireland in the UN according to Middle East problem (started from 1948), Suez crisis (1956), Tibet crisis (1959–1967), Korean problem (1961) and Congo crisis (1960–1965). In order to achieve this purpose a number of documents, articles and studies of different historical schools were analyzed. As the conclusion, it is noted, that the main aspect of Ireland's activity in the UN was mediation and support of small independent states from aggression of big geopolitics players.

Keywords: Ireland, UN, conflict, crisis, the Cold War, neutrality, external relations.

* * *

УДК 94(477)

Раджабова Н. Р.,
докторант кафедры «История народов Кавказа»,
Бакинский государственный университет
(Азербайджан, Баку), namin.rajabova@gmail.com

**ПРОБЛЕМАТИКА МЕЖГОСУДАРСТВЕННЫХ
ВЗАИМООТНОШЕНИЙ НА ЮЖНОМ КАВКАЗЕ
в 2011–2017 гг.**

Нерешенные региональные конфликты открывают возможности для вмешательства как мировых и региональных держав, так и международных организаций, заинтересованных в непосредственном участии в региональных процессах. Их конфликтующие геополитические и геостратегические интересы препятствуют созданию безопасной среды в регионе. Стабильность на Южном Кавказе жизненно необходима для всех стран, которые участвуют в политическом процессе, связанном с этим регионом. Поэтому для достижения стабильности в регионе Южного Кавказа необходимо сотрудничество не только между его странами, но и между государствами, расположенными вне Южного Кавказа.

Ключевые слова: Кавказ, Южный Кавказ, Турция, Азербайджан, Грузия, Франция, ФРГ, ИРИ, Армения, Россия, ОДКБ, США, Нагорный Карабах, Абхазия, Южная Осетия, Чечня, ЕС, ЕАЭС, БТК, БТД, БТЭ, TANAP, TAP, TC, НАТО, Север–Юг, ЦА, Украина.

(статья друкється мовою оригіналу)

Сегодня три постсоветских государства на Кавказе вовлечены во внутренние конфликты на основе этнического сепаратизма. Конфликты в Нагорном Карабахе (Азербайджан), Абхазии, Южной Осетии (Грузия) и Чечне (Россия) превратились в серьезный геополитический фактор, в любой момент, могущий взорвать относительную стабильность в регионе. Поэтому, звучащие в последнее время в современном мире, все более настойчивые призывы к определению принципов «системы региональной безопасности Каспийского моря и Кавказа», созданию совместной региональной платформы безопасности, привлекают к себе пристальное внимание каждого из государств региона, всех международных геополитических акторов, заинтересованных в достижении стабильности [1, с. 478].

По мнению авторитетных экспертов Азербайджанской Республики (АР), Грузии и Республики Армения (РА), взаимоотношения между Южно–Кавказскими государствами строятся не в многостороннем, а двустороннем формате.

В частности, в вопросах региональной безопасности АР, РА и Грузия имеют различные подходы, и поддерживаются противостоящими друг другу геополитическими акторами. Если АР и Грузия выстраивают долгосрочные взаимоотношения с США и ЕС, то РА является членом ОДКБ со всеми вытекающими последствиями.

Кроме того, позиции АР, Грузии и РА по урегулированию региональных межэтнических конфликтов различны. АР и Грузия поддерживают принцип территориальной целостности (в случаях с Нагорным Карабахом, Абхазией и Южной Осетией), тогда как РА выступает за принцип самоопределения (Нагорный Карабах) [2, с. 118].

Более того, официальный Баку по причине неразрешенности Карабахского конфликта не приемлет утверждения в регионе Южного Кавказа многосторонней модели регионального сотрудничества с участием официального Еревана.

И можно предположить, что в среднесрочной перспективе в регионе Южного Кавказа по объективным причинам будет превалировать двусторонний, а не многосторонний формат взаимоотношений между АР, РА и Грузией. Иными словами, взаимоотношения между государствами Южного Кавказа будут выстраиваться по линии: АР – Грузия и Грузия – РА.

Можно констатировать, что политическое урегулирование грузино–абхазского, грузино–югоосетинского и Карабахского конфликтов не представляется возможным, т.к. разрешение вышеуказанных конфликтов в рамках территориальной целостности Азербайджанской Республики (АР) и Грузии не отвечает региональным интересам Кремля в Черноморско–Кавказском регионе.

Во–первых, и АР, и Грузия по разным причинам не желают участвовать в таких экономических и военно–политических интеграционных проектах на постсоветском пространстве, как Таможенный Союз (ТС), Евразийский Экономический Союз (ЕАЭС) и ОДКБ. В частности, если официальный Тбилиси не скрывает своих намерений интегрироваться в структуры ЕС и НАТО, то официальный Баку стремится и дальше успешно реализовывать политику баланса сил, как с Российской Федерацией (РФ), так и Западом.

Во–вторых, официальная Москва пытается включить АР в вышеуказанные интеграционные проекты без предоставления официальному Баку реальных преференций и твердых гарантий в вопросах восстановления территориальной целостности страны, а также невмешательства Кремля во внутренние и внешние дела республики, а самое главное – в процесс принятия и реализации решений (в том числе и в вопросе взаимоотношений АР с Западом и Турцией).

Вместе с тем, в настоящее время многосторонний формат межгосударственных взаимоотношений в регионе Южного Кавказа возможен лишь в следующей конфигурации: АР – Грузия – Турция. Тем более, что многосторонний формат АР – Грузия – Турция имеет и политическую, и экономическую поддержку со стороны США и ЕС (к примеру, реализация таких энерготранспортных и инфраструктурных проектов, как нефтепровод «Баку – Тбилиси – Джейхан» (БТД), Южно–Кавказский газопровод «Баку – Тбилиси – Эрзерум», железнодорожный проект «Баку – Тбилиси – Карс», а также скорая реализация TANAP и TAP стала возможной лишь благодаря поддержке США и ЕС).